

АНАЛІЗ РИНКУ НАЯВНИХ В УКРАЇНІ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ФАРМАКОТЕРАПІЇ НІКОТИНОВОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ

Черкашина А. В., Бугасенко В. О.

*Національний фармацевтичний університет,
м. Харків, Україна
socpharm@nuph.edu.ua*

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, вживання тютюну збільшує ризик смерті від багатьох захворювань, включно з ішемічною хворобою серця, раком, інсультом, респіраторними та іншими захворюваннями. Щороку внаслідок використання тютюнових виробів помирає майже 7 млн. людей у всьому світі.

За даними Міністерства охорони здоров'я в Україні 24,2% населення щодня використовують тютюнові вироби (42,2% чоловіків і 9,4% жінок), а половина із них мають бажання позбутися тютюнової залежності і потребують професійної медико-фармацевтичної допомоги (станом на 2019 р.).

Тютюн містить нікотин, який викликає залежність. Залежність від нікотину – це захворювання, віднесене до психічних і поведінкових розладів, викликаних вживанням тютюну (у міжнародному класифікаторі хвороб під кодом F17 – Нікотинова залежність), яке потребує уваги та лікування.

Оскільки нікотинова залежність є хронічним захворюванням, це змушує вдаватися до терапевтичного втручання з декількома компонентами, серед яких фармакотерапія має вирішальне значення. У різних європейських країнах до ухвалення препаратів залучаються різні європейські та національні регуляторні органи, які визначили дві категорії лікарських засобів для припинення куріння: препарати першої лінії та препарати другої лінії.

Препарати першої лінії є ефективними в лікуванні тютюнової залежності, мають більший рівень безпеки, схвалені Європейською Агенцією з лікарських засобів та повинні бути першим вибором при лікуванні нікотинкової залежності. До препаратів першої лінії належать: препарати для нікотинозамісної терапії (містять *нікотин*), *варениклін*, *бупропіон*.

Друга лінія лікарських засобів представлена препаратами з доведеною ефективністю, але меншою мірою, ніж у випадку лікарських засобів першої лінії. Це пов'язано з тим, що вони не ухвалені Європейською Агенцією з лікарських засобів для лікування тютюнової залежності, мають більше побічних ефектів та менше доказової бази щодо їх ефективності, порівняно з препаратами першої лінії. До другої лінії відносять препарати з діючими речовинами *цитизин* та *мебікар*, а також антидепресанти, заспокійливі засоби та інші препарати для симптоматичного лікування.

Професійна медико-фармацевтична допомога, навіть коротка консультація, суттєво підвищує шанси на успіх у позбавленні від нікотинкової залежності, а фармацевтичний працівник має унікальну можливість сприяти відмові від тютюнокуріння, відповідно до Протоколу провізора (фармацевта) при відпуску безрецептурних лікарських засобів (Протокол 1.1.9 затверджено Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 11.10.2013 р. №875).

Метою нашого дослідження став аналіз ринку наявних в Україні лікарських засобів для фармакотерапії нікотинової залежності.

Під час дослідження нами використовувалися дані інформаційно-пошукової системи «Державний реєстр лікарських засобів України» Державного експертного центру Міністерства охорони здоров'я України та довідника «Компендіум 2020 – лікарські засоби».

Під час дослідження встановлено, що лікарські засоби для фармакотерапії нікотинової залежності на фармацевтичному ринку України представлені 10 торговими назвами з урахуванням лікарських форм і без урахування дозувань (станом на 22.10.2020 р.).

Препарати нікотинозамісної терапії першої лінії представлені 5 торговими назвами (НІКОРЕТТЕ® ЗИМОВА М'ЯТА; НІКОРЕТТЕ® ЗІ СМАКОМ СВІЖИХ ФРУКТІВ; НІКОРЕТТЕ® ЗІ СМАКОМ СВІЖОЇ М'ЯТИ; НІКОРЕТТЕ® КРИЖАНА М'ЯТА; НІКОРЕТТЕ® СВІЖА М'ЯТА) у різних лікарських формах, а саме: гумка жувальна лікувальна, льодяники пресовані та спрей для ротової порожнини. Зазначені лікарські засоби є безрецептурними і можуть бути рекомендовані фармацевтичним працівником.

Нікотин, який надходить з тютюновим димом чи поглинається, і нікотин, який надходить з нікотинозамісною терапією, є той же самий нікотин, але кінетика надходження в мозок повністю відрізняється, радикально змінюючи ефект. Нікотинозамісна терапія має дві мети: стимулювання рецепторів нікотину для усунення тяги та інших синдромів відміни і зменшення кількості нікотинових рецепторів.

Лікарський засіб з діючою речовиною *варениклін* представлений в Україні рецептурним препаратом ЧЕМПІКС, а жодний лікарський засіб з діючою речовиною *бупропіон* в нашій країні на даний час не зареєстрований.

Препарати другої лінії представлені торговими назвами ТАБЕКС® (діюча речовина *цитизин*), АДАПТОЛ®, МЕБІКАР ІС і ТРАНКВІЛАР® ІС (діюча речовина *мебікар*) у формі таблеток. Необхідно відзначити, що усі препарати другої лінії є безрецептурними і можуть бути рекомендовані фармацевтичним працівником.

Висновок. За результатами аналізу ринку наявних в Україні лікарських засобів для фармакотерапії нікотинової залежності нами встановлено наявність препаратів першої і другої лінії. Препарати першої лінії представлені 6 торговими назвами, є виключно імпортованими і постачаються в Україну зі Швеції (НІКОРЕТТЕ® ЗИМОВА М'ЯТА; НІКОРЕТТЕ® ЗІ СМАКОМ СВІЖИХ ФРУКТІВ; НІКОРЕТТЕ® ЗІ СМАКОМ СВІЖОЇ М'ЯТИ; НІКОРЕТТЕ® КРИЖАНА М'ЯТА; НІКОРЕТТЕ® СВІЖА М'ЯТА) та Німеччини (ЧЕМПІКС). Препарати другої лінії представлені 4 торговими назвами, постачаються в Україну з Болгарії (ТАБЕКС®) та Латвії (АДАПТОЛ®), а також виробляються в Україні (МЕБІКАР ІС; ТРАНКВІЛАР® ІС). Важливо відзначити, що 9 з 10 наявних лікарських засобів для лікування нікотинової залежності є безрецептурними і можуть бути рекомендовані фармацевтичними працівниками у рамках фармацевтичної опіки.